

Štěrkové záhony (Trvalkové záhony s minerálním mulčem)

Adam Baroš, VÚKOZ, v.v.i.

Květinové záhony jsou všeobecně oblíbené nejen na zahradách, ale i ve veřejné zeleni. Správně založené a udržované záhony přitom mohou být chytrým a efektivním pomocníkem v systémovém řešení hospodaření se srážkami a dešťovou vodou. Jednou z možností jak květin takto využít je vytvořit smíšený trvalkový záhon.

Smíšený trvalkový záhon patří k moderním trendům, jak skloubit dohromady několik protichůdných požadavků. Jedná se totiž o záhony, které při správném návrhu a výsadbě jsou atraktivní po celý rok, ale zároveň jsou mnohem méně nákladné na údržbu než klasické záhony. Je to dáno skutečností, že se při návrhu využívá přirozených vlastností a chování rostlin a jejich vzájemné kombinování. Z rostlin se totiž nevytváří statický živý obraz, jak jsme tomu zvyklí z klasických záhonů, kde se rostliny musí usměrňovat a udržovat na vymezeném prostoru. Ve smíšeném trvalkovém záhonu se rostliny volně rozrůstají podle své přirozené tendence, přesávají se či ustupují a člověk – zahradník jen tu a tam dohlídne, aby byl celek harmonický a nepřevládlo pouze pár silnějších druhů. Výsledkem je pak volnější, divočejší kompozice, směs, působící přirozeněji. To tedy neznamená, že by záhony nepotřebovaly pravidelnou péči, jen ji vyžadují jinou a méně často.

Velkým pomocníkem při snižování náročnosti na údržbu je minerální mulč (štěrk, písek, recyklát aj.), který pomáhá při pletí, protože přes vrstvu 5-7 cm se podaří zakořenit pouze málo plevelům a i ten se později snadněji vytrhne.

Smíšené trvalkové záhony a hospodaření s vodou

Nové plochy trvalkových výsadeb lze budovat jak na stávajících plochách zeleně, nebo se na předimenzovaných zpevněných plochách. Díky základnímu požadavku při tvorbě záhonů, čímž je dostatečná drenáž, pomáhají výsadby absorbovat a do podloží odvést část dešťových srážek, které ve městech mohou znamenat riziko zejména při náhlých prudkých deštích, kdy se z velkého množství zpevněných ploch valí v krátké době mnoho vody. Minerální mulč zabraňuje tvorbě případného půdního škraloupu na povrchu, který by jinak omezoval přirozený vsak vody. To známe z výsadeb, které jsou pěstovány v tzv. černém úhoru.

Díky stabilitě porostu a jeho plánované dlouhověkosti jsou dány předpoklady pro příznivý rozvoj půdních makro a mikroorganismů, které vytváří příznivou půdní strukturu a tím napomáhají lepšímu absorbování vody i kapilaritě půdy. Při zakládání záhonů je snahou podpořit rostliny v co nejhlubším zakořenění. Tomu pomáhá právě vhodný substrát, s množstvím půdních pórů a vzduchu, kde se dobře daří kořenům.

Velkým přínosem pro lepší využívání vody rostlinami je dostatečná vrstva minerálního mulče. Tato vrstva totiž díky svým větším mezerám mezi jednotlivými zrny přerušuje kapilaritu a tím omezuje výpar vody z půdy. Jedná se v podstatě o stejný princip, kvůli kterému se v záhonech udržovaných v černém úhoru okopává a kypří povrch. Úsporné využívání vody rostlinami a její akumulace ve vegetační vrstvě však je výhodná pro rostliny. Paradoxně se

však z pohledu člověka a jeho potřeb ve městě (snaha o zvýšení vlhkost) může jevit jako nepříznivá, nicméně si je nutno uvědomit, že rostliny díky tomuto systému uvolňují vodu v menším množství ale delší dobu, takže celková bilance je pro člověka příznivější. Prostředí je totiž stabilnější. Ve smíšených trvalkových výsadbách se také doporučuje zalévat pouze v období dlouhotrvajícího suchého období a to je zpravidla od druhé poloviny července až v srpnu. V těchto případech se doporučuje zálivka zejména z důvodu prodloužení kvetení a tím zvýšení atraktivity celé výsadby. Pokud jsou rostliny zvoleny na dané místo správně, většinou je ale ani tento přísušek neohrozí a jsou schopny většinou bez úhony přežít.

Smíšené trvalkové záhony a omezení prašnosti

Extenzivní formy květinových záhonů se stále častěji objevují v těsné blízkosti rušných komunikací. Možná více než vlastní květinový dekor, mohou mít tyto plochy funkce jiné. Dobře navržené a samozřejmě udržované záhony mohou svým dílem přispět k menší prašnosti a to zejména tím, že sníží rychlost větru a tím sníží jeho schopnost unášet jemný prach. Ten klesá, dopadá na štěrkový mulč a díky dešti můžou být prachové částice smyty z povrchu do vrstvy štěrku a vegetační vrstvy. To je výhoda štěrku jako mulčovacího materiálu oproti černému úhoru nebo rozložitelným mulčům. Prach z otevřené půdy či suché borky naopak může prašnost dočasně navýšit.

Smíšené trvalkové záhony a podpora biodiverzity

Dokud bylo v okolní krajině dostatek potravy, úkrytů a míst k přežívání populací mnoha obratlovců a bezobratlých, bylo téma biodiverzity a květinových záhonů velmi marginální. Nyní se ale doba značně změnila a okolní zemědělská či suburbánní krajina je značně chudá na zdroje pro tyto živočichy. Najednou jsou květinové záhony, pokud jsou sestaveny z rostlin poskytující pro živočichy potravu či úkryt, velmi cenné. Květinové záhony vytváří oproti nízkým trávníkům a vyššímu dřevinnému patru jinou prostorovou strukturu, která je pro mnoho živočichů atraktivní a mohou zde najít nové útočiště.

Mezi odolné trvalky, které odolají suchému jaru, horkému létu i vlhké zimě patří denivky (*Hemerocallis*), agastache (*Agastache*), pupalky (*Oenothera*), bergenie (*Bergenia*), pivoňky (*Paeonia*), hvozdíky (*Dianthus*), zápleváky (*Helenium*), dlužichy (*Heuchera*), škornice (*Epimedium*), mnohokvět (*Kniphofia*), bohyšky (*Hosta*) a rozchodníky (*Sedum*) či netřesky (*Sempervivum*).

E odkazy a literatura:

<https://dendrologickazahrada.cz/>

<https://pereny.org/>

<http://www.trvalkovyatelier.cz/>

Baroš, A., Martinek, J. (2018): Smíšené trvalkové výsadby. Profipress.

Hanzelka, P. (2015): Květiny pro každou zahradu. Grada.

Hanzelka, P. (2018): Květiny pro suché zahrady. Grada.